

Ga en sta voor je vak

De rol van de gedragsdeskundige bij probleemgedrag

Workshop EVB+ Symposium

18 maart 2025

Carmen van Bussel

“De gedragsdeskundige”

- Orthopedagoog
- Orthopedagoog Generalist
- Psycholoog
- GZ-psycholoog
- Psycholoog K&J
- Regiebehandelaar
- Behandelcoördinator
- ...

“Probleemgedrag”

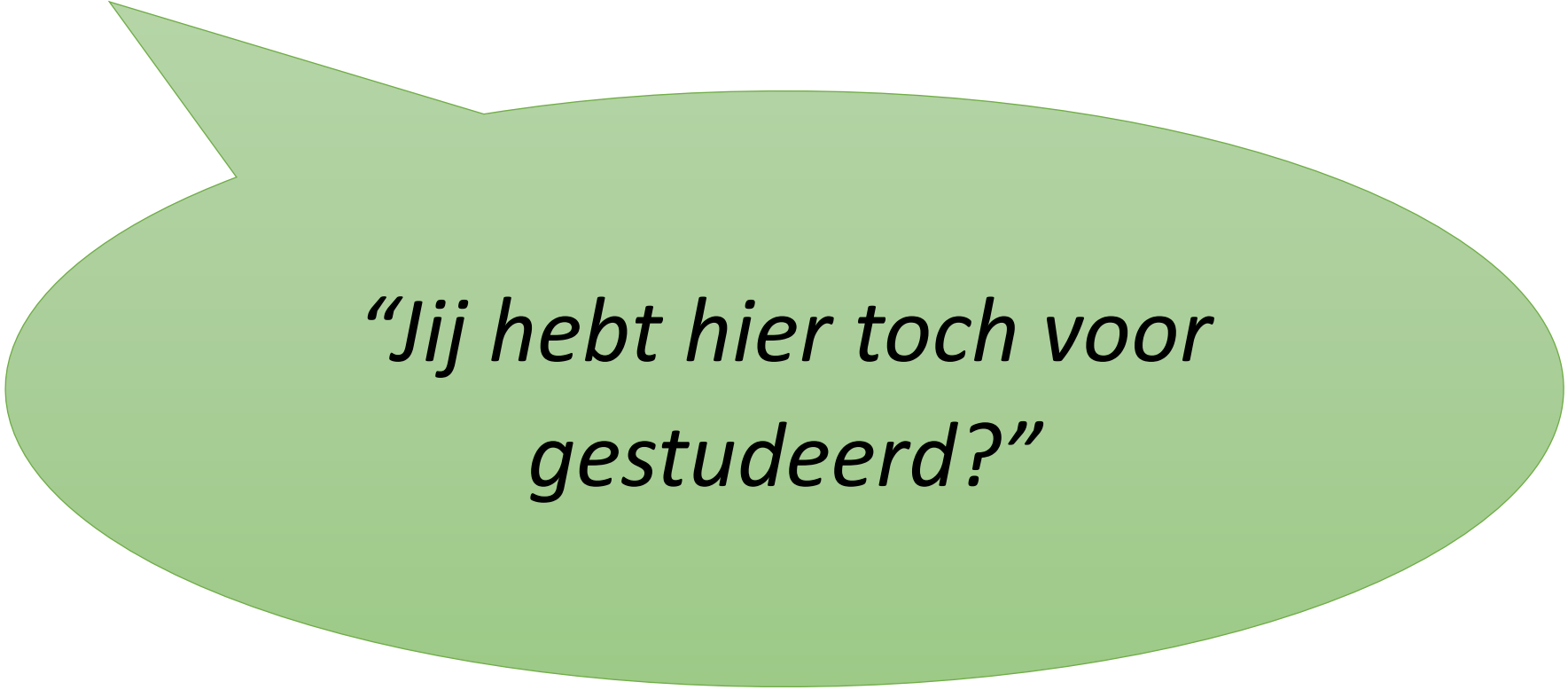
- Moeilijk verstaanbaar gedrag
- Signaalgedrag
- Challenging Behavior
- Plus
- ...

Herken je deze?

“Dit kan echt niet meer, het hele team en de medeclients gaan hieraan onderdoor. We willen NU een oplossing”

En deze?

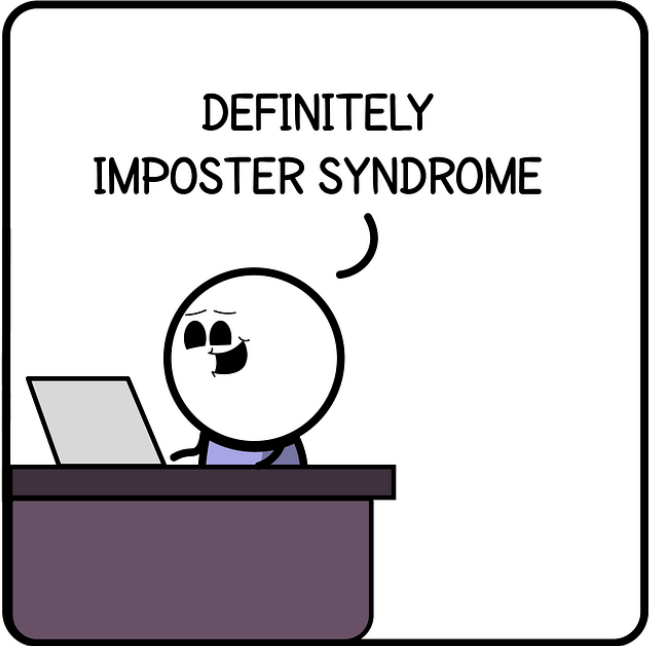
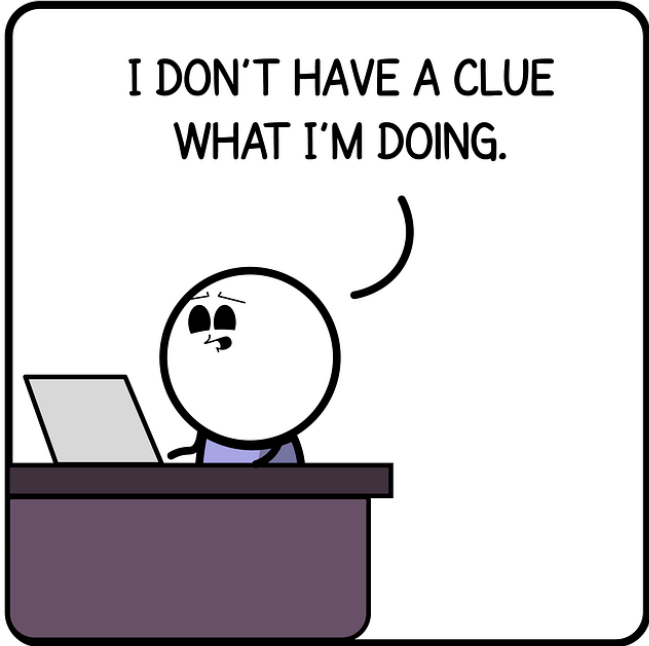

*“Jij hebt hier toch voor
gestudeerd?”*

Of deze?

*Als ik nou maar klaar ben met mijn cursus....
CGT/Schematherapie/EMDR/Oplossingsgerichte
therapie/DSM 5/Handelingsgerichte
Diagnostiek/Verklarende
Analyse/Systeemtherapie/Hechtingstherapie *
... DAN ben ik wel een goede gedragsdeskundige*

* Aanvullen naar eigen inzicht

De rol van de gedragsdeskundige

*“Orthopedagogen **diagnosticeren** aan de hand van gesprekken met de cliënt, tests, observaties en vragenlijsten”*

*“Een orthopedagoog, of opvoedkundige, **is gespecialiseerd** in het begeleiden van kinderen en volwassenen die kampen met ontwikkelings-, leer- en/of opvoedingsproblemen. Naast het begeleiden van cliënten, geeft een orthopedagoog opvoedkundig advies aan ouders of verzorgers en houdt hij dossiers van cliënten bij”*

De rol van de gedragsdeskundige

*“Gedragswetenschappers zijn verantwoordelijk voor het **analyseren en verbeteren** van menselijke interacties, besluitvormingsprocessen, en gedragspatronen”*

*“De orthopedagoog **is bevoegd** om wetenschappelijke IQ tests uit te voeren, de prestatiemotivatie van het kind te onderzoeken en faalangst vast te stellen. De orthopedagogen van (naam organisatie) die ook een opleiding tot GZ-psycholoog of orthopedagoog-generalist hebben gevolgd, kunnen ook andere stoornissen diagnosticeren”*

Beroepscode als houvast?

NVO

- *“Je staat voor het veilig opgroeien en een optimale ontwikkeling van kinderen en jongeren/(jong)volwassenen in een afhankelijkheidsrelatie”*
- *“Wij streven gezamenlijk altijd naar een normalisatie van de opvoedingsrelatie; of die nu eenvoudig of complex is”*

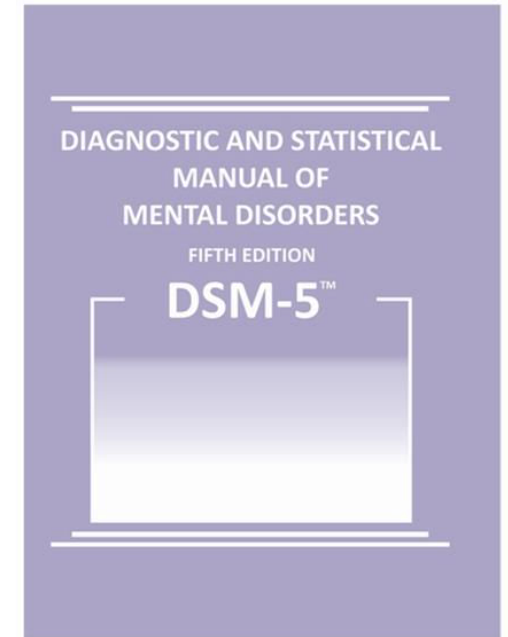
NIP

- Ethische afwegingen
- Duidelijkheid over wat je van een psycholoog mag verwachten
- Beoordelingsmaatstaf, tuchtnormen

DSM-5 als houvast?

Psychiatrische stoornissen:

- Geen diagnoses, maar classificaties
  - Afspraken tussen professionals
  - Combinaties van symptomen die vaak samen voorkomen
- Om dezelfde taal te spreken
- Om onderzoek te kunnen doen

- Classificaties zijn GEEN verklaringen!

DSM-5 als houvast?

Psychiater: *“U heeft schizofrenie”*

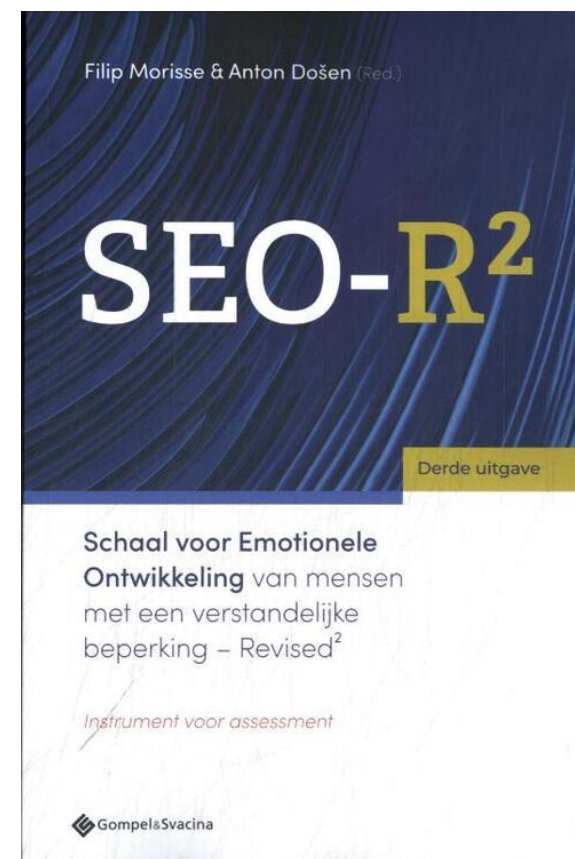
Patiënt: *“Wat is dat?”*

Psychiater: *“Schizofrenie is een soort hypothese van een ziekte waarvan de criteria voortdurend veranderen. Als de criteria volgend jaar worden herzien heeft u het misschien niet meer”*

Jim van Os, 2014

SEO/SI als houvast?

- Disharmonisch profiel
  - Niveau van sociaal-emotioneel functioneren
  - SI-profiel
-
- Schattingen, op basis van een theoretisch model
  - GEEN verklaringen!

Wanneer doe je het goed(e)?

- Als de client vooruitgaat?
- Minder probleemgedrag laat zien?
- Begeleiders tevreden zijn?
- Ouders tevreden zijn?
- Als de scores op evaluatieformulieren de gewenste kant opgaan?
- Als je manager tevreden is over jou?
- Als je je 80% productie haalt?
- Als je zelf lekker kunt slapen?
- Als iedereen blij is met jou?
- ...?
- ...?

CCE Podium gezien?

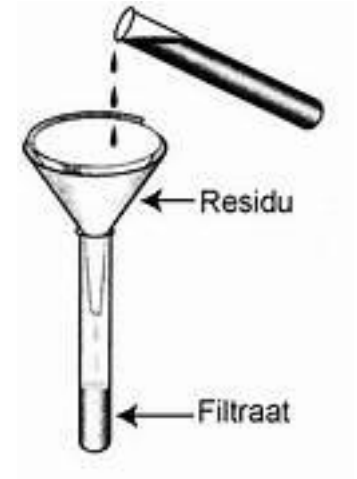

- Wat is je bijgebleven?
- Wat sprak je aan?
- Waar was je het niet mee eens?

<https://cce.nl/videos/cce-podium/sta-en-ga-voor-je-vak-de-rol-van-de-gedragsdeskundige-bij-probleemgedrag>

Gedragswetenschappen

- Gedragswetenschappen zijn geen natuurwetenschappen
- Menselijk gedrag wordt door een veelheid aan factoren beïnvloed
- Die elkaar ook onderling beïnvloeden

Wat dan wel?

- Niet weten = een kracht
- Onzekerheid omarmen
- Gedeeld gevoel
- Geeft ruimte om te kijken
  - Breed en meervoudig
  - Met weinig oordeel
  - Ruimte voor inbreng van anderen (interdisciplinair)

Verdragen

Flip Jan
van Oenen

Over de
hulp helpt-mythe

Boorn

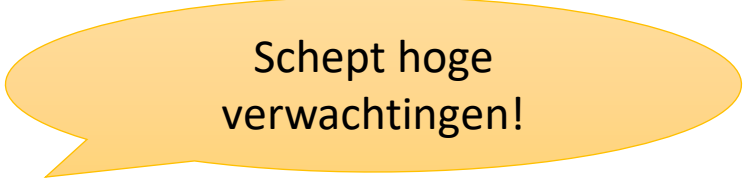
Het kunnen uithouden

De kracht van
machteloosheid

Andries Baart

Valkuilen in gedragswetenschappen

- De (aangeleerde) overtuiging dat interventies verbetering geven
  - Classificaties en Behandelprotocollen als schijnhouvast
- Hulp helpt; Meer hulp helpt meer
- “De deskundige verlost je van je problemen”
  - Evidence based/Topklinisch
  - Als behandeling niet helpt: doorverwijzen
- Meer inhoudelijke kennis = betere gedragsdeskundige
- Cursussen, beroepsregistraties, eisen van opdrachtgevers en financiers: behoefte aan houvast

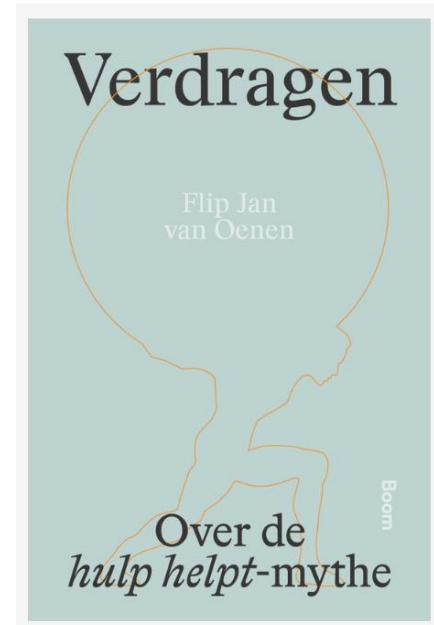
Schept hoge
verwachtingen!

Houdt ‘maakbaarheidsdenken’
in stand

Flip Jan van Oenen

- Lijden is onvermijdelijk
- Helpen = Leren Verdragen
- Wat werkt?
  - De pijn delen
  - Hoop houden
  - In beweging blijven
- Een verklaringsmodel (of protocol) geeft een gevoel van controle

Andries Baart

- Goede zorgverleners richten zich op het verhelpen van problemen, maar ook:
  - Verdragen van ongemak, onzekerheid en open eendes
  - Stop met denken dat je ergens anders (handboek, cursus, methode) kunt leren wat je moet doen
  - Kunnen afwachten met alertheid voor het lezen van signalen
  - Betekenisvol zijn en blijven, ook wanneer oplossingen uitblijven
  - Weten dat je het goede doet ($\neq$ weten dat het goed komt)
  - Machteloosheid vruchtbaar maken: 'Trouw vergezellen'
- Presentiebenadering

Wat dan wel?

1. Visie op de mens met probleemgedrag
2. Theorieën en Modellen als hulpmiddel
3. Methodisch werken

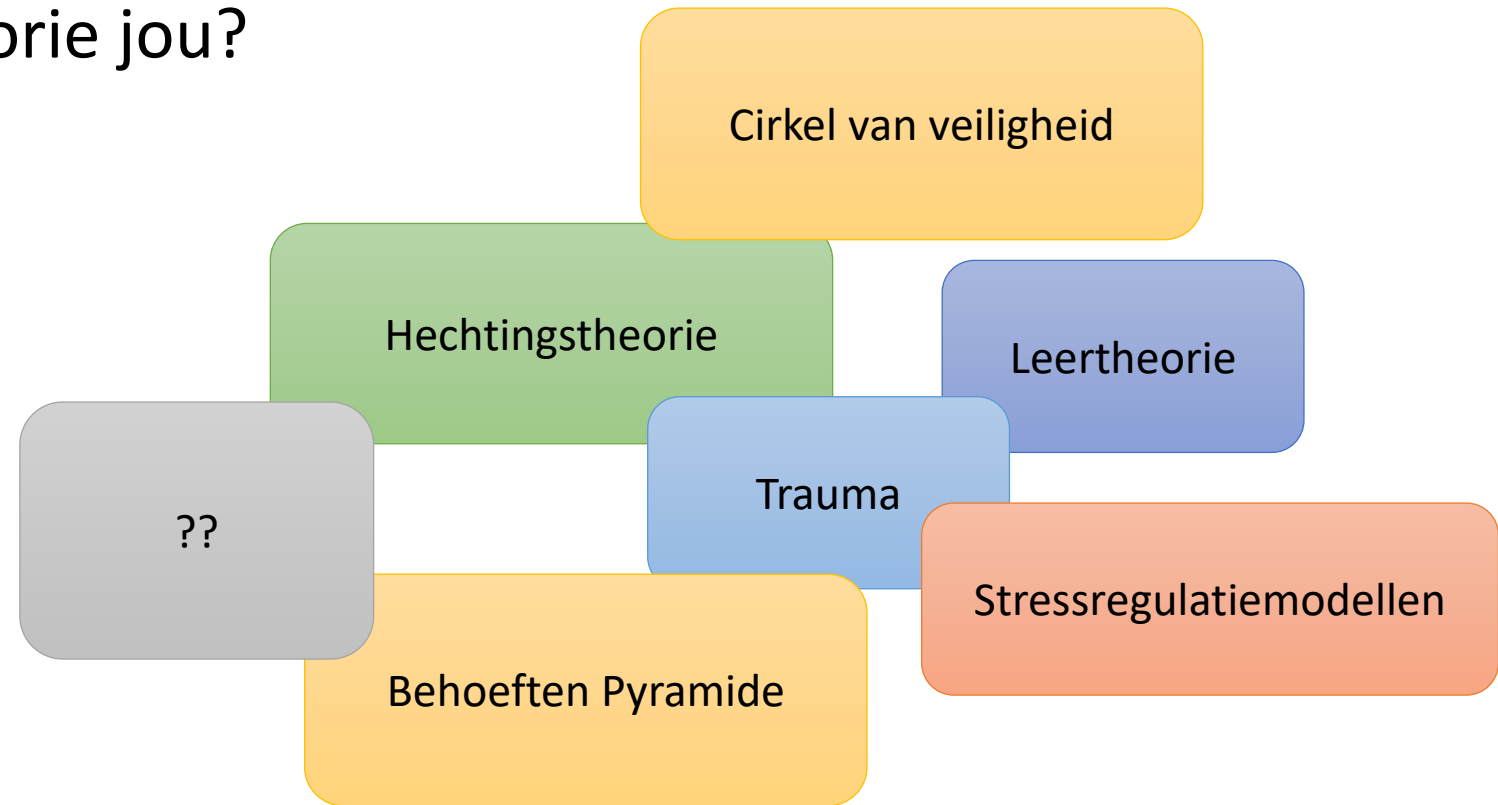
1: Visie

- Wat is jouw visie op probleemgedrag?
  - 3 kernbegrippen
- Hoe is deze visie ontstaan?
- Waaraan merk je in je dagelijks werk dat je visie je houvast geeft?

2a: Theorieën als hulpmiddel

- Welke theorie gebruik jij het meest?
- Hoe helpt deze theorie jou?

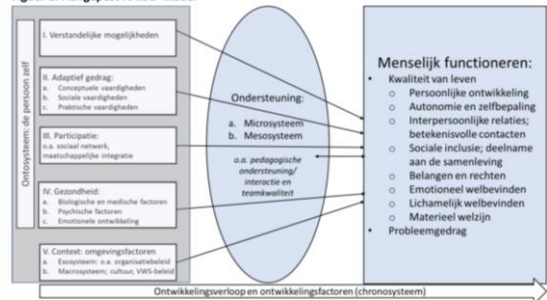

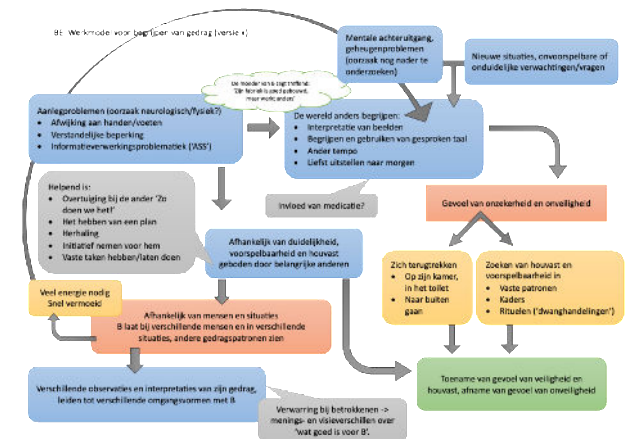
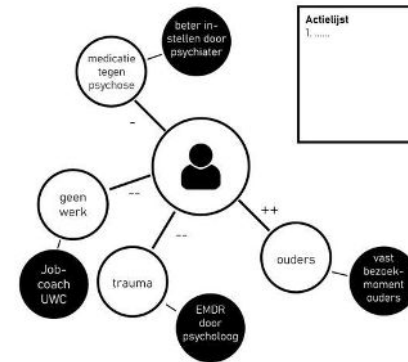
2b: Modellen als hulpmiddel

- Welk model gebruik jij het meest?
- Hoe helpt dit model jou?

Figuur 1. Aangepast AAIDD-model

Bron: AAIDD-model [14] gecombineerd met het biopsychosociale model [7] en het ecologische model [1]

3: Methodisch werken

1. Hypothese (samenhang tussen factoren, complexiteit in beeld)
2. Voormeting
  - Probleemgedrag
  - Kwaliteit van leven
3. Interventie
4. Resultaat = toetsen van hypothese
5. Tussen- of nameting
  - Probleemgedrag
  - Kwaliteit van leven
6. Waar nodig: bijstellen
7. Vastleggen/Documenteren/Borgen

3: Methodisch werken

- Hoe doe jij dat?

Begeleiden van teams

“Dit kan echt niet meer, het hele team en de medeclients gaan hieraan onderdoor. We willen NU een oplossing”

“Jij hebt hier toch voor gestudeerd?”

Begeleiden van teams

- Hoe doe jij dat?
- Wat is jouw strategie/persoonlijke stijl?
- Hoe hanteer jij de onzekerheid?

Begeleiden van teams

1: Deceptiefase

- Erkenning geven
- Vertragen en verdragen
- Relatievorming
- Taal geven aan de situatie en aan gevoelens
- Geen tips geven!

Begeleiden van teams

2: Genereren van hoop en vertrouwen

- Begrenzen (van openlijke (directe) weerstand)
- Globaal stappenplan schetsen (Model)
- Houding van 'niet weten': *"Ik zoek met jullie mee"*
- Klein beginnen
- Identificeren van verschillen: waar gebeurt het al wel?

Begeleiden van teams

2: Genereren van hoop en vertrouwen (vervolg)

- Consequent aandacht geven aan wat werkt
  - *Want het gebeurt al lang!*
- Accepteren en waarderen van verschillen
  - *Maar niet blijven hangen bij collega's die (nog) niet mee kunnen*
- Vertrouwen uitstralen dat het 'goed komt'

Begeleiden van teams

3: Verandering

- Successen blijven uitlichten
- Resultaten zichtbaar maken
- Betrokken blijven
- Olievlekwerking

Beroepshouding

- De intentie om het goede te doen
- Omgaan met onzekerheid hoort bij je vak: er is geen 'beste' manier
- Benut de kracht van het 'niet (zeker) weten'
  - Samen zoeken, samen verdragen, trouw vergezellen
  - Geeft ruimte voor Breed, Meervoudig kijken

Beroepshouding

- Gebruik wat jou past voor ordening/houvast:
  - Visie
  - Theoretische modellen
  - Methodisch werken
- Intervisie en Supervisie houden je scherp!

A person in a dark suit stands on a grey rectangular pedestal. Behind them is a large, glowing red heart. The background is a soft, out-of-focus gradient of light colors, possibly a sunset or sunrise.

Ga en sta voor je vak!

- Wat levert deze workshop je op?
- Wat gaat goed?
- Wat zou je graag anders (nog beter) doen?

Bedankt voor je aandacht!